

Prof. Dr. Bahattin Baysal'ın Mektubu

Aykut Göker

'Türk Bilim Politikası 1983-2003' konusunda yazdıklarımla ilgili olarak Prof.Dr. Bahattin Baysal'dan bir mektup aldım. Sayın Baysal bu politika dokümanı üzerinde Haziran 1984'te Cumhuriyet'te yayımlanan iki makalesini mektubuna eklemiştir. Sayın Baysal makalelerinde bu politika belirlenirken izlenen yöntemi ve dayanan çözümlemeleri yetersiz buluyor ve bir kavram kargaşasına düştüğünü, dolayısıyla da, yanlış sonuçlara varıldığını ileri sürüyor.

Bilindiği gibi, anılan politikanın bir özelliği, adı öyle olmasına rağmen, yalnızca bir **bilim** politikası değil, bir **bilim ve teknoloji** [B-T] politikası olma iddiasını taşımasıydı. Bu politikayla Türkiye'nin DPT tarafından o dönemde ortaya konmuş ekonomik ve toplumsal hedefleri dikkate alınarak öncelik verilecek B-T alanları belirlenmişti. Sayın Baysal'ın, makalelerinde, üzerinde önemle durduğu husus, B-T'yi aynı kefeye koyan bu tümleşik yaklaşımın yanlışlığıdır. Baysal şöyle diyor: *"Türkiye için uzun süre yeterli olacak bilim ve araştırma politikası üzerinde durulurken, temel ya da uygulamalı amaçlar için yürütülen araştırmalarla, üretim, geliştirme, yönetim ve kalkınma çabalarının birbirine karıştırıldığı görülmektedir."* Ve daha sonra ekliyor: *"Bilimsel çalışmalarda üzerinde kargaşalık yaratan bir başka temel yanlışlığı ortaya koymakta yarar var. Çağımızda bilim ve teknoloji kavramları iç içe girmiş iki tür insan uğraşısı görünümündedir. Gerçekten, günlük yaşantımızda bu sözcükler sürekli olarak karşılıklı bir çağrışıma yol açmaktadır. Oysa bilim ve teknoloji birbirinden bütünü ayrı iki uğraş alanıdır... Bilimsel çalışma bir yaşam biçimidir. Bu nedenle, bilimsel çalışmalarda bugünden yarına bir yarar beklemenin anlamı yoktur. Bilimsel çalışmalarda, 'yurt yararına sorunlara öncelik verme' sözleri, bilimin evrensel niteliği üzerinde başarı sağlayamayanların sarıldıkları bir aldatmacadır."*

Bir bilimadamının bu ifade biçimiyle dışarı vuran **bilimsel çalışma** konusundaki duyarlılığına saygı duyulması gerektiğini belirterek iki noktaya değineceğim. Birincisi, Türk Bilim Politikası 1983-2003'le ilgili. Bu politikanın elbette eleştirilecek yanları olabilir. Hattâ bütünüyle yanlış da bulunabilir. Ama, bugün bakıldığında, Türkiye açısından önemli olan nokta, bu politikanın yanlış bulunduğu için rafa kaldırılmadığıdır. Rafa kalkan ülkenin bir bilim ve/veya teknoloji politikası olması gerektiği fikridir. Teknolojide üstünlüğün uluslararası rekabetin kesici ucu haline geldiği, daha önemlisi, yeni sanayileşen ülkeler için dünya teknolojisini yakalama fırsatının hâlâ geçerliliğini koruduğu 1980'li yıllarda, ülkeler kaynaklarını B-T alanında akılcı biçimde kullanabilmek amacıyla, ulusal politikalarını belirleyip uygulamaya uğraşırken, yalnızca Türkiye bunun tam tersi bir yol izlemiştir; bu kritik dönemi, B-T bağlamında plânsız, programsız, ilkesiz, politikasız geçirme yolunu seçmiştir. Sayın Baysal'ın mektubunda yer verdiği, *"bilimsel araştırmalar bakımından bu dönem tam anlamı ile kaybedilmiş 10 yıl olarak kabul edilmektedir"* biçimindeki tespiti çok doğrudur; ama bunda, uygulanmayan bir politikanın değil, o dönemdeki politikasızlığın önemli bir rolü olduğunu düşünüyorum.

İkinci nokta ise şudur: Kendi geleceğini inşa etme iddiasını taşıyan her ulus, dün olduğu gibi bugün de, ekonomik gelişme için, ürettiği ürünler ve toplumsal hizmetlerde, kullandığı üretim yöntemlerinde yenilikler yaratabilme becerisini geliştirmek, kısacası, **inovasyonda** yetkinleşmek istiyor. Bunun yolunun teknoloji geliştirmede yetkinleşmekten geçtiği biliniyor.

Bilinen bir şey daha var; teknolojideki yetkinleşmenin yolu da bilim üretmede yetkinleşmekten geçiyor. Ama, yenilik üretme sürecinin doğasını inceleyen araştırmacılara göre, burada, önce bilimde, sonra teknoloji, daha sonra inovasyonda yetkinleşmek biçiminde bir dizilim yok. Her yetkinleşme alanı pek çok açıdan diğerine bağımlı. B-T ve inovasyon üçlü bir sarmalın kolları gibi. Onun içindir ki, bilim politikası, teknoloji politikası, inovasyon politikası tümleşik tek bir politika olarak ele alınıyor. Bu tümleşik politikada daha iyi yarınlar, daha iyi bir yaşam için, bilim alanından beklentiler dile getirildiğinde, biliminsanları bunu araştırma özgürlüklerine müdahale olarak algılamamalıdır. Beklentileri dile getirenler Albert Einstein'da, Frédéric Joliot-Curie'de, Cahit Arf'da ve daha pek çoklarında mükemmel örneklerini gördükleri, biliminsanlarının toplumsal sorumluluk bilincine güveniyorlar.

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 30 Haziran 2001.